గ॥ పక్షతా। శ్రీగణాధిపతయే నమః॥ యాదృశసిషాధయిషాసత్త్వే యాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయస్య ప్రతిబంధకతా తాదృశసిషాధయిషావిరహవిశిష్టతాదృశని-
శ్చయం ప్రతి కారణతావ్యాపకత్వవిశిష్టతాదృశ~~[illegible]~~కారణావిశిష్టపదార్థవిషయతాశూన్యత్వే సతి యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతా
సామాన్యమనుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం తద్రూపావచ్ఛిన్నత్వమితి లక్షణార్థః। అయోగోలకం ధూమవద్వహ్నేరిత్యత్ర అయోగో-
లకం ధూమాభావవదిత్యాకారకనిశ్చయవిశిష్టత్వేనాయోగోలకవృత్తివహ్నిరిత్యాకారకనిశ్చయ[redacted]విశిష్టవ్యాప్తిస్మ-
రణయోరప్రతిబంధకత్వం వక్తవ్యమితి తాదృశసిషాధయిషావిరహవిశిష్టతాదృశనిశ్చయం ప్రతి కారణీభూతయోః అపి అయోగోలకవృత్తివహ్నిరిత్యా-
కారకస్మరణాః తాదృశకారణావ్యాపకత్వవిశిష్టాయోగోలకవృత్తివహ్నిరూపతాదృశవిశిష్టవిషయతావత్త్వేన విషయతాప్రభావసత్త్వేన తం
యద్రూపావచ్ఛిన్నవిషయతాసామాన్యం ప్రత్యక్షాత్మానుమితిప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం తద్రూపావచ్ఛిన్నత్వమయోగో-
లకవృత్తివహ్నిత్వరూపధర్మమాదాయ అయోగోలకం ధూమాభావవదయోగోలకవృత్తివహ్నిరితి సాధ్యనిశ్చయ-
కాలే లక్షణాసమన్వయః అయోగోలకం ధూమాభావవదితి నిశ్చయస్య సాధ్యాభావప్రకారకత్వేన తాదృశకారణాబాధయోగోలకవృ-
త్తివహ్నినిశ్చయస్య అతిప్రసంగః। అత్ర తాదృశసిషాధయిషావిరహవిశిష్టతాదృశనిశ్చయం ప్రతి కారణతావ్యాపకత్వవిశిష్టతాదృశసిద్ధ్యభాన
ప్రకారకత్వస్య లక్షణే దేయత్వాయోగోలకవృత్తివహ్నేరప్యనువ్యాప్తిలక్షణాసమన్వయసంభవేఽపి యత్రాయోగోలకం ధూ-
మాభావవదితి జ్ఞానానంతరం పక్షతాయా అయోగోలకవృత్తిస్త్రవహ్నిరితి జ్ఞానం తద్వ్యతిరేకపక్షతాయా అయోగోలకవృ

వృత్తిత్వేన సాధారణ్యాత్ సంక్షేపాయ తథా హి ద్వివిధః తాదృశావచ్ఛిన్నసాహిత్యం చ తదవ్యవహితోత్తరోత్పత్తికత్వమితి నానుపప
త్తిః అత్ర యద్యపి యాదృశావచ్ఛిన్నాంతరవిశిష్టత్వేత్యాదినా ధూమాభావవాన్ పర్వత ఇత్యాదిజ్ఞానకాలీనస్యాపి పర్వతవృత్తివ
హ్నిరిత్యాదిద్వయస్యాపి సంగ్రహాసంభవాత్ తాదృశావచ్ఛేదేత్యాదివిశేషణావిశేషితపర్వతవృత్తివహ్నిరూపపర్వతవృత్తివ
హ్నిరూపతాదృశవిశిష్టవిషయతాప్రవిష్టవిషయతావిశిష్టావరూపపత్త్యం తదర్థస్యాస్త్రసమితి ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకసామానాధికర
విషయతాకత్వరూపవిశేష్యదళస్య అయోగోలకే ధూమాభావవదితి జ్ఞానస్య కాలేఽపి అయోగోలకే వృత్తివ
హ్నౌ సత్త్వాదతివ్యాప్తిరితి తథాపి యాదృశయాదృశావచ్ఛిన్నాంతరవిశిష్టత్వేన యాదృశయాదృశవిషయకత్వద్వయ
త్వేన ప్రతిబంధకతా ఇతి వివక్షణీయం తేనాయం దోషః పర్వతో వహ్నిమాన్ ధూమాభావవదయోగోలకే అయోగోలకే వృ
త్తివహ్నిరితి జ్ఞానద్వయస్యాపి అయోగోలకే వృత్తివహ్నిసాధారణ్యోపపత్తిః విషయో ధూమవద్భిన్నమయో
గోలకే అయోగోలకే వృత్తిర్వహ్నిరితి జ్ఞానద్వయస్యాపి సంగ్రహాత్ తాదృశావచ్ఛిన్నసహితతాదృశద్వయా
వచ్ఛేదకతాశ్రయాద్వృత్తిత్వవిశిష్టాయోగోలకవృత్తివహ్నిరూపతాదృశవిశిష్టవిషయతాప్రవిష్టవిషయతాభావవత్త్వస్య
ధూమవద్భిన్నాయోగోలకమితి జ్ఞానాంశావచ్ఛిన్నే ఉక్తజ్ఞానద్వయద్వయతాయాం సత్త్వాదితి వాచ్యం।
తథాపి యాదృశవిశిష్టవిషయకత్వద్వయప్రతిబంధకతా యాదృశయాదృశావచ్ఛిన్నాంతరావచ్ఛిన్నతాదృశతా

గా।సాంధాత్క్రం వృత్తిత్వాంశాన్యూనవృత్తిమసహితం తాదృశతాదృశనిశ్చయాధికరణాంశ్రయాంవృత్తిత్వత్వవిశిష్టపర్యాప్తతత్తద్విషయతాభా
భావవత్త్వప్రసక్త్యా తదవచ్ఛేదకవహ్ని-తత్త్వావచ్ఛిన్నాభావః అయోగోళక-వృత్తివహ్నిరితి త్వత్కారక-నిశ్చయనిష్ఠప్రతిబంధ
1 కతాయాం ధూమవద్భిన్నమయోగోళక-మితి నిశ్చయస్యేవ ధూమాభావవదయోగోళక-మితి నిశ్చయస్యాప్యవచ్ఛే
దకతాపత్తేః తాదృశతాదృశాంశన్యూనవృత్తిమసహితం తాదృశనిశ్చయాధికరణాంశద్వైతయోరేకతరత్వాదేశపర్యాప్తి
త్వాంశయోగోళక-వృత్తివహ్నిరితి నిశ్చయాధికరణాంశ-గ్రాహ్యగ్రహే తు మతే వ్యాప్తావ్యాప్తిప్రసక్తిః। అత్ర తాదృశ
విశిష్టపర్యాప్తవిషయతాభావ సముపేత్య తాదృశవిశిష్టవృత్తివిషయతాభావ మతే ప్రకృతే ధూమాభావ
వద్వృత్తివహ్నివ్యాప్తిః ధూమాభావవద్వృత్తివహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాయాం అపి అయోగోళక-వృత్తివహ్ని
రూపతాదృశవిశిష్టవృత్తితయా తదభావప్రధూమాభావవద్వృత్తివహ్నిరితి నిశ్చయదశాయాం తత్రాసత్త్వ
ధూమాభావవద్వృత్తివహ్నిరితి జ్ఞానీయప్రతిబంధకతాయాం జ్ఞానాంతరవైశిష్ట్యాభావప్రయుక్త-తయా ధూమా
భావవదయోగోళక-మితి జ్ఞానాంతరసాధారణ్యాపి ధూమాభావవద్వృత్తివహ్నిరితి జ్ఞానీయవిషయత్వాదూప
తాయాం నివిష్టతయా పర్యాప్తవిశిష్టవత్త్వ-పర్యాప్తిప్రయోజకాయోగోళక-వృత్తివహ్నిరితి జ్ఞానీయ
విషయతాయాం అయోగోళక-త్వాదిధర్మాఘటిత ధర్మపర్యాప్త్యా ధూమాభావవద్వృత్తివహ్నిత్వా

పక్షే హేత్వవిరహాద్వ్యాప్తిః అత్రైవం సతి హేతౌ సాధ్యమాత్రధూమాదిత్వప్రకారకో వహ్న్యభావవానితి బాధనిశ్చయస్య
వహ్న్యభావవాన్ ధూమ ఇత్యాకారకజ్ఞానవిశిష్టత్వేన హేతుధర్మికధూమవత్త్వబుద్ధిం ప్రతి ప్రతిబంధకతా
యాం వహ్న్యభావవాన్ ధూమాభావవానితి జ్ఞానే తాదృశజ్ఞానవిషయత్వం తదుభయవిషయకజ్ఞానవిశిష్టలక్షణాక్రాంతతయా
పరామృష్టాభావవత్ప్రదీపవ్యాప్తిః తాదృశజ్ఞానవిశిష్టపరామర్శవహ్న్యభావవద్ధూమాదిసాధారణత్వప్రసంగసమ్మతతయా
ప్రతిబంధకత్వసంభవాత్। న చైవం తాదృశజ్ఞానాంతరవిశిష్టత్వేన తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయస్య ప్రతిబంధక-
త్వమిత్యస్యాం తాదృశవిశిష్టవిషయకనిశ్చయస్య ప్రతిబంధకతాయాం తాదృశజ్ఞానాంతరవైశిష్ట్యప్ర
వేశ ఇత్యవాధనః। ఏవం చ నిరుక్తబాధనిశ్చయస్య ప్రతిబంధకతాయాం సామాన్యతో గౌరవే తత్పక్షే సాధ్యవైశిష్ట్యావ
గాహిబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాయాం జ్ఞానాంతరవైశిష్ట్యానవచ్ఛిన్నతయా నిరుక్తయాదృశవిశిష్టవిష
యకనిశ్చయస్యైతత్తత్ప్రతిబంధకనిశ్చయస్య గ్రహణాసంభవాద్వహ్న్యభావవత్త్వలక్షణవిశిష్టవిషయకనిశ్చ
యస్యైవ గ్రహణం చేత్ తద్వ్యాపితాదృశవిశిష్టవిషయతావిషయతావిభావవత్వప్రబోధప్రతిబల్లక్షణం
సమన్వయః అత్ర ప్రతిబంధకత్వం ప్రకృతానుమితినిరూపితం గ్రాహ్యం తేన బలవాన్ వహ్న్యభావవానితి నిశ్చయేన
బలాత్ పక్షే వ్యభిచారక వహ్న్యభావకారణబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబద్ధతానిరూపితజ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతా

సాం॥ప్రైం యోఽసత్త్వే తన్నిష్ఠయప్రతిబంధకతాసాధారణ్యజ్ఞానాంతరవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నత్వవిరహేఽపి సాధ్యసిద్ధిరితి వాచ్యం। ధూమవాన్ వహ్నే
రిత్యత్ర ధూమాభావవదయోగోలకవృత్తిత్వజ్ఞానదశాయామపి అయోగోలకవృత్తివహ్నావుద్దేశ్యత్వలక్షణ్యాసత్త్వా
౨ త్వ్యాప్తిః అయోగోలకవృత్తివహ్నావిషయకనిశ్చయనిష్ఠప్రతిబంధకతాసామాన్యాంతర్గతవిశిష్టేఽపి తద్గ్రాహ్యప్రతిబద్ధతా
నిరూపితప్రతిబంధకతాయాం జ్ఞానవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నత్వయోః అత్ర ప్రతిబంధకతాసామానాధికరణ్యజ్ఞానాంతరవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్న
త్వవిరహేణాకార్యత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయత్వప్రకారకత్వసంభవాత్ అప్రసిద్ధిగ్రాహకాకారత్వవిశిష్టవిషయకత్వవిషయత్వా
భావవత్త్వస్య సర్వత్ర సత్త్వాత్। విశిష్టాంతరాంగీకారే తత్రాపి భావాదివత్ తత్వవ్యాప్తిరితి వాచ్యం। యత్కించిత్ప్రతిబంధకతా
ఘటితవిశిష్టాంతరాంగీకారే తత్స్వరూపస్య ఘటితత్వాభావాదిత్యాదివిశిష్టవత్త్వవ్యాప్తత్వాదికార్యైక్యవైశిష్ట్యేః। విశిష్ట
హేతుగ్రాహ్యప్రతిబంధకతాఘటితప్రతిబంధకత్వసామాన్యమవచ్ఛేదకతయేతి వాచ్యం। తథాపి ఘటితవ్యాప్యత్వావ్యాప్తేః
వాదితి జ్ఞానే సమానాధికరణ్యాదిత్యత్ర వ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్నతి జ్ఞానే సమానాధికరణ్యతద్వ్యాప్యత్వావచ్ఛిన్నవతి వ్యాప్తేః। సమానాధికరణ్యమితి ప్ర
తిబద్ధతాంశే విశిష్టధర్మితావిషయతాశాలినిశ్చయఏవ యోగ్యత్వవిశిష్టవిషయకనిశ్చయాంతరవిశిష్టత్వేన యోగ్యత్వవిశిష్ట
విషయకనిశ్చయే ఇత్యత్ర ధర్మిణి సాధ్యత్వం ఏవ సంబంధేన నిశ్చయప్రకారతానుమితిప్రతిబద్ధతాంశ
విశిష్టధర్మవిషయతాంశవారణాయ విశేషణవిశేష్యభావాదిత్యవ్యాప్తిః। అయోగోలకవృత్తివహ్నివిషయకనిశ్చయప్రతిబద్ధతాంశే విశిష్ట
యోగోలకవృత్తిత్వవిషయతాశాలిత్వనియమాదతిశయస్య నిశ్చయస్య మాధ్యస్థ్య ధూమాభావవదయోగోలకమితి జ్ఞానదశాయామయో
గోలకవృత్తివహ్నావపి ప్రసంగ ఇతి వాచ్యం। ధూమాదేర్నిశ్చయేఽపి విశిష్టధర్మితావచ్ఛేదకత్వాదిరూపయోర్విశేషకల్పనీయ

మనస్త్వావచ్ఛిన్నదళనిష్ఠప్రకారతాత్వావ్యాప్యవిషయతాశాలింశాయాం వ్యాప్తితాదవచ్ఛేదకీభూతయదనవస్యస్వత మనస్త్వావచ్ఛేదకత్వస్యప్రకారాం
తరేణావారణాం సంభవాత్ మనస్త్వావచ్ఛేదకత్వప్రకారతావ్యాప్యవిషయతావదితరత్వస్య చ యత్రావ్యాప్యవ్యాప్తితదాభావాభావవ్యాప్తిసం
భవేపి హ్రదోవహ్నివ్యాప్యవాన్ ఇత్యత్రవహ్న్యభావవాన్ వహ్నివ్యాప్యవాన్ భావవాన్ ఇతి జ్ఞానీయస్యాకారే వహ్న్యభావవద్వృత్తిత్వప్రాప్తేః
ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకీభూతవిషయతాక-యాంశ్యవవిశిష్టవిషయక-జ్ఞానీయస్యత్వాదేవ వహ్న్యభావవద్వృత్తివిషయకజ్ఞానీయస్య
గ్రహీతుమశక్యతయా జ్ఞానయోంతరగ్రాహ్యాదితాదృశజ్ఞానయోం యతాదృశవిశిష్టవిషయాంశవిషయతావ్యభావవత్వస్యవహ్ని
భావవద్వృత్తిరూపతాదృశవిశిష్టస్తుస్త్వతత్త్వాదనుపపత్తే। యాంశ్యవశిష్టవిషయక-జ్ఞానీయతావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యేయో
దృశజ్ఞానాంతరవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్న• భవతీతి వివక్షాయాం తేషాం భావాంతరాభావాత్ వృత్తివహ్నిరితి త్రయోగాంశక-వ్యాప్తి
వహ్నిరితి జ్ఞానేవిద్యమానాయాం విశిష్టమంతేగ్రహం ప్రతిబంధకతాయాం అయోగాంశక-వృత్తివహ్నివిషయక-జ్ఞా
నీయ వ్యాపకాంవయాంద్యశవశిష్టవిషయకజ్ఞానీయతావచ్ఛిన్నత్వవిరహాంతాదృశప్రతిబంధకతాసామాన్యాంతర్గ
తతయాంతన్నాత్వం జ్ఞానాంతరవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నత్వవిరహాం ప్రత్యక్షాభావాత్ జ్ఞానీయతావచ్ఛిన్నత్వాచ జ్ఞానీయతావచ్ఛిన్న
రూపసంబంధరూపావచ్ఛేదకతాకత్వంతేనైక్యం ఘటాదవచ్ఛిన్నహ్రదోవహ్నిమానధూమాదిత్యత్రవహ్న్యభావవద్ధ
విషయక-జ్ఞానీయజ్ఞానాంద్యవత్వగ్రహం ప్రతిబంధకతాయాం వహ్న్యభావవద్హ్రదవిషయకజ్ఞానీయ[illegible]తావచ్ఛిన్నత్వేనతాదృశ
ప్రతిబంధకతాసామాన్యాంతఃపాతిత్వేన తన్నాత్వం జ్ఞానాంతరవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నత్వవిరహాం యాంద్యశవిశిష్టవిషయక-జ్ఞానీయ
తావచ్ఛిన్నప్రతిబంధకతాసామాన్యం యాంద్యశజ్ఞానాంతరవైశిష్ట్యావచ్ఛిన్నమిత్యత్రవహ్న్యభావవద్హ్రదవిషయకజ్ఞానీయస్య